

Teharski plemiči.

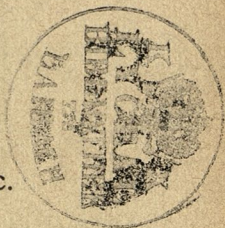
Spevoigra v treh dejanjih.

Spisal

Anton Funtek.

Uglasbil

dr. Benjamin Ipavec.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila »Národna Tiskarna«.

1890.

Osebe.

Grof Urh celjski. (Bariton.)
Pengar, župan teharski. (Bas.)
Marjetica, njega hči. (Sopran).
Ivan, njé ženin. (Tenor.)
Valentin, Ivanov prijatelj.
Jerica. (Alt.)
Romar. (Bas.)
Glasnik grofa celjskega.

Fantje, dekleta, starejšine, viteški sluge, biriči, spremstvo
grofovo.

Dejanje se vrši na Teharjih sredi 15. stoletja.

Prvo dejanje.

Hiša Pengarjeva; pred njo pogrneni miza. Z jedne strani prihajajo fantje, z druge dekleta; naposled Ivan z Marjetico.

Fantov zbor.

Slovesen spev skozi vas doni,
Le pojmo, krepka četa!
Brez vseh skrbi živimo mi
In ljubimo dekleta.
Rudečih ust poljub sladák,
Ljubečih rok objem gorák —
Kaj treba še, da sreča
Ljubezni se povéča?

Očij brezdanjih živi kras
In vitki stas života
Ustvarjen je samó za nas,
In naša vsa lepota!

A kar se v srcih vam godí
Veljá le nam, to vemo mi —
Kaj treba še, da sreča
Ljubezni se povéča?

Pozdravljene, mladenke, tod,
Vam bodi pesem péta!
Zaroke mi slavimo god
Najlepšega dekleta!
Bog živi te, zaročni par,
Bog čuvaj ti ljubezni žar,
Da srečna sta, ta sreča
I nam blaginjo veča!

(Razvrsté se v polukrogu; Ivan z Marjetico
poklekne pred Peugarja, da ju blagoslovi. Iz dalje
se čuje večerni zvon.)

Peugar.

K tebi, Bog, v višine svete,
Plôve prošnje moje glas :
Za jedino svoje dete
Oče móli sivolas!

Božja milost bodi z vama,
Ki klečita pred menoj ;
Srčni zvezi sreča sama,
Blagoslov očetni moj!

Da rodilo zlate klase
 Polje vama bi plodnó,
 Da le blage, lepe čase
 Zrlo vaju bi okó.

Mir in zlogo novi hiši,
 Dece mile cvet in kras —
 Milostivo, Bog, usliši
 Prošnje té ponižni glas!

Mešani zbor.

Mir in zlogo novi hiši,
 Dece mile cvet in kras —
 Milostivo, Bog, usliši
 Prošnje té ponižni glas!

Zbor deklet.

Ti cvela si med nami,
 Naš najmilejši cvet;
 Mé puščamo s tožbami
 Najlepšo vseh deklet;
 Oh, tebi pa trepeče
 Na ustnih srečen smeh:
 Daj Bog, daj Bog ti sreče
 V prihodnjih lepih dneh!

Mešani zbor.

Daj Bog, daj Bog ti sreče
 V prihodnjih lepih dneh!

Zbor deklet.

Nevesta bodeš zvila
 Cvetóv poročnih kras;
 Na veke se ločila
 S tem vencem boš od nas!
 Naj prosimo ljubeče
 Za té v trenutkih teh:
 Daj Bog, daj Bog ti sreče
 V prihodnjih lepih dneh!

Mešani zbor.

Daj Bog, daj Bog ti sreče
 V prihodnjih lepih dneh!

Zbor deklet.

Oh, skoro se ti skrije
 Dekliških let sijáj,
 A že ti duša pije
 Ljubezni sòj in slaj;
 Ljubezni sòj trepeče
 Svetál in čist v očeh:
 Daj Bog, daj Bog ti sreče
 V prihodnjih lepih dneh!

Mešani zbor.

Daj Bog, daj Bog ti sreče
 V prihodnjih lepih dneh!

(Nastopi romar.)

Pengar.

Kam li, čestiti, vas, gospod
Tu mimo vodi pôzna pot?

Romar.

Prišel po daljnem svetu
Tuj romar sem v ta kraj;
Pri svetem bil očetu,
Domóv potujem zdaj.
A teška mênì hoja,
Teló želí pokoja;
Zató, če tukaj smem
V zavetji prenočiti —

Pengar.

Prispeli, mož čestiti,
K postrežnim ste ljudém.
Če všeč vam v družbi naši,
In šum nocojšnji vas
Mordà od tod ne plaši,
Ostánite pri nas!

Romar.

Pozdràv vsi družbi vaši!
Hitreje mine čas,
Ko blagi se ljudjé
Pri dobri vinski čaši
Življenja veselé.
Rad čujem šalo, smeh,

Veselje ni še greh.
 Ne dajte se motiti:
 V trenutkih hočem teh
 Za vas Bogá prositi.

(Vsi razven Ivana in Marjetice sédejo za mizo.
 Ko séde romar, odpnè se mu halja, in Valentin za-
 pazi pod njo oster nož. Romar se hitro zapnè; Va-
 lentin ga odslej opazuje strogo.)

Marjetica.

Bridkóst srcé mi stiska,
 Kakó mi je tesnó!

Ivan.

A dej, čemú ta strah,
 Čemú ta pógled plah?

Marjetica.

Poglej, kakó se bliska
 Popotniku okó;
 Oh, jaz bojim se teh očí,
 Verúj, da romar tujec ni!

Ivan.

Kakó veliš? Kak govor čuden,
 Obraz kakó preplašen tvoj!
 Mož svet je to, popotnik truden,
 Ki tù prenočil bo nocój.

Marjetica.

A jaz se ga bojím —

Ivan.

Čemú?

Da tujec je, naj te ne plaši.

Saj miren je glasník mirú,

Prosèč blagínje hiši vaši.

Uteši se, da lepi dan

Veselo nama bo končán.

Marjetica in Ivan.

Živó se v duši mênì

Budí spomín krasán,

Da nama zaželeni

Poročni pride dan!

Marjetica.

Svetál prizòr se javlja;

Glej, razsvetljen oltar —

Ivan.

Duhovnik blagoslavlja

Pred njim ljubeči par.

Marjetica in Ivan.

Zavezi kliče sreče

Pobožnih svatov zbor,

A z mano ti proseče

Oziraš se navzgor:

Ivan.

Cvetoča ti nevesta,

Marjetica.

Ljubèč ti ženin moj.

Ivan.

Družica bodi zvesta!

Marjetica.

Ti zvest pri mêni stoj!

Obá.

A Bog nebeški brani
Bridkóstnih naju dnov,
Bog nama stoj na stráni
In blagoslov njegov!

Marjetica.

Globoko v duši strah me peče,
Bridkóst me zapustiti neče —
O glej! Kaj vidim? Valentin
Razjarjen vstaje — kaj poreče?

(Stopita bliže.)

Valentin.

Vam bodi vsem ta opomin,
Ki z mano ste pri mizi zbrani:
Kdor skrivoma orožje hrani,
Odlôži ga!

(Fantje skočijo izza mize.)

Prvi.

Ha, kaj, kakó?

Drugi.

Da prav smo čuli?

Tretji.

Nam dé to?

Prvi.

Orožje mi?

Drugi.

Čemú nam bo?

Tretji.

Besedo, Valentin, prekličí,
Prekličí jo pri tej-le priči!

Valentin.

Nikdár!

Fantje.

Ne žali nas!

Valentin.

Mirujte!

Kar sem ukazal, znova čujte:

Orožje v stran!

Ivan.

Prijatelj, mir!

Cemú nocój ves ta prepír?
 Povém ti, nisem ga zaslužil!
 Ti, ki vsekďár takó udan
 Z menoj si se, prijatelj, družil,
 Nocój budiš prepír glasán.

Valentin.

Todà —

Ivan.

Ne, pústi!

Valentin.

Ali védi!

Izdajnik tù sedí pri nas!

Prvi fant.

Izdajnik?

Drugi.

Ha! In v naši sredi?

Vsi.

Kjé, kdo?

Marjetica.

Moj Bog!

Romar.

On žali vas!

Kdo neki v takem mirnem časi

Orožje nosil bi na vási?

Sevé, napósled, kjé drugod —

Valentin.

Pustite v miru nas, gospod!
Kaj vi, če hodite po sveti,
Orožje morate imeti?

Romar.

Jaz? Mene brani častni stan;
Uboštvo in ime je božje
Najboljše romarju orožje;
Lehkó tedaj čez hrib in plan
Potuje varno mož mirán;
Zató —

Ivan (zgrabi romarja).

Dovòlj, izdajnik kleti!
Kaj tod se ti iz halje sveti?
Ha, nož? To tvoj zaročni dar?
Zgrabite ga, to je slepár!

(Vsi skočijo izza mize; nemir.)

Valentin.

Dà, čujte! Pazno že ves čas,
Kar tujec je prišel med nas,
Pozorno sem na njega gledal,
Ker ni mi všeč njegov obraz.
In prav ko je za mizo sedal,
Tedaj se halja mu odpnè,
In svetel nož zablisne se.

Že hotel nádenj sem skočiti,
A nisem hotel vas plašiti —

Fantje.

Kaj, to slepár?

Nekateri.

To romar ni?

Drugi.

Res, glejte, od strahú medlí!

Vsi.

Zgrabimo ga!

(Obkolijo romarja.)

Pengar.

In jaz vesel

Takó sem ga med nas vzprejel!

Dej, kaj si hotel v mirni družbi?

Nekateri fantje.

Kdo si? Odkod?

Ivan.

V čegavi službi?

Romar.

Poglejte nož; vse vam pové,

Mordà poznate zvezde té.

Ivan.

Grb celjskih grofov!

Vsi (osupli).

O, gorjé!

Romar.

Habá, kaj ne, to druga stvar?
Mraz trese vas po vsem životi;
Da nihče tod se me ne loti,
Grof Urh je meni gospodár!

Ivan.

Zdaj ne! Mi gospodarji prvi!

Valentin.

Dej, česa iščeš v družbi tej?

Ivan.

Sicèr ta nož se v tvoji krvi
Namakal bode — brž povej!

Fantje.

Dà, prav! Predrì sleparja!

Romar.

Stoj!

Mogočen grof gospod je moj,
Od srca vam vsekdar prijazen,
Todà gorjé, če njega kazen —

Fantje.

Dovòlj!

Ivan.

Govôri!

Romar.

Nu, pa bodi!
Poslan po svojem sem gospodi,
Da romar prenočim pri vas
In zvem, kjé spi nevesta mlada.

Marjetica.

Moj Bog! Gorjé!
(Zgrudi se na klop in si zakrije obraz.)

Dekleta.

Bog váruj nas!

Ivan.

Potem, govôri, kaj potem?

Romar.

Počasi, vse vam še povém:
Ko polnočni bi prišel čas,
Tedaj dospel bi grof iz grada —

Ivan.

Peklà zalega! Torej to!
Počakaj, Urh, ne bo takó.
Še nam je dana ta oblast,
Da branimo dekliško čast! —

Valentin.

Domóv sedaj, domóv, dekleta,
Sedaj pač nam dohaja čas!
Domóv, a krepka naša četa
Pozorno čula bo za vas!

(Dekleta odhajajo preplašena; samó Marjetica in Jerica останete.)

Ivan.

Dej, ali bode sam nocój?

Romar.

Biriča vzame dva s sebój —

Ivan.

Takó se torej nam godí:

Nobeden dom že varen ni.

Celján velí, in hlapcev četa

Prihruje v hišo — tolpa kleta! —

In jemlje, kar v rokó dobí!

Dokdaj takó, to vprašam vas,

Grof bode še sramotil nas.

Dokdaj odvajal nam dekleta?

Fantje.

Ha, naša je nocój osveta:

Vračíla je ugoden čas —

Celján, varúj se nas nocój!

Ivan.

Vi torej družni ste z menój?

Fantje.

Dà, vsi, ki tù smo zbrani.

Marjetica (se privije Ivanu).

Kaj hočeš? Oh, ljubljeneec moj,

Nikár, nikár! Pri nas ostani!

Dobrotni Bog, kak strah, kakó
Od groze mi drhtí teló . . .
In oče tam —

Pengar.

Bog sam nas brani!
Srčno ga molil, prosil bom,
Da ščitil bi ta častni dom.

Ivan.

Ne bój se, ljubo dete,
Prišel je čas osvete
Za sto in sto krivíc.
Za čast se naše vási
V nebó prisega glási,
Naš klic je boja klic!

Fantov zbor.

Za dom, za čast! V nebó doní
Prisega naša sveta!
Kot jeden mož stojimo mi
Za mila nam dekleta.
Vihràj pretèč vihár okrog,
Zaščitnik naš je večni Bog —
Naprej za prava sveta,
Naprej, ponosna četa!

Drugo dejanje.

Hiša Pengarjeva; blizu njé ob drevesu slonita Ivan in Valentin, za hišo prežé fantje. Noč; samó Marjetičino okno razsvetljeno.

Ivan.

Zemljo noč pokriva,
Svet pokojno spí;
Blažen, kdor počiva
V sanjah brez skrbí —
Bog, varúj ga ti!

Ali kdor gré z dóma,
V srci zlobno strast,
Kdor samotno róma
Skrunit hišno čast —
Bog, kaznúj ga ti!

V duši svoji nosim
Sliko njé zvestó;
Za njo molim, prosim

Blaženo nebó —
 Bog, varúj jo ti!

Valentin.

Polnoč se bliža. Ako prav
 Govoril romar je, poslanec,
 Potem pač skoro naš pozdrav
 Začuje Urh, naš dobri znanec.
 In kak pozdrav! Vse žive dni
 Ne bode zábil té nočí!
 Ne mehki glas mladenke mile,
 H kateri hoče iti v vás,
 Do cela drug mu bode glas,
 In zbal se bode njega sile. —
 A tí molčiš?

(Ivan strmí pred sé; ne gane se.)

Prijatelj, glej,
 Takó te nisem zrl doslej!
 Okó, sicèr takó plamteče,
 Ugaša ti — život trepeče —
 Hej, kvišku, brate, v nôči tej!
 Pomisli, ženin si na straži
 Za njo, umeješ li, za njo?

(Ivan se zgane.)

Junaka se nocój izkaži,
 Za njo povzdigni pest močnó;
 Pogúbi, kar se ti uprè —

Takó — okó ti živo zrè —
Zdaj dvigaš glavo, stiskaš pest —
Takó, zdaj si branitelj zvest
Mladenke zveste!

Ivan.

Dà, vsekdar!
A glej, prebìl sem hud vihar
V trenutkih teh! Na mojo vero,
Premišljaj sem, kaj čaka nas,
Če res izvédemo namero.

Valentin.

Ti?

Ivan.

Sram me je — nocój je čas —
On ali jaz!

Valentin.

On ali ti!

Ivan.

In vender, glej, to me bolí;
Po takem dnevi taka noč!
A bolj še mi pogublja moč
Spomin na miljeno mladenko!
Oh, ti ne veš, kakó je grenko,
Kakó je bridko čustvo to,
Da ondu v sobi toži, joka,

A jaz — srcé mi v prsih poka —
Jaz tu stojím, ne vem, kakó . . .

Valentin.

Ne veš? Pomisli nanj samó!

Ivan.

Dà, nanj! . . . Prav zdaj mordà se bliža,
Da zvršil kleti bi namèn!
A predno nam odvède plèn,
Da Bog nasilnika poniža!
O, grof, da te imam v oblasti,
Pred mano v prah bi moral pasti,
Vijoč se od strahú po tleh!
A jaz s krvjó bi tvojo greh
Izbrisal na vse večne čase — —
Ha, mirno!

(Jerica zapôje v sobi Marjetičini: „Ne plakaj“! . . .

Čuješ li te gláse?

(Umolkneti in stojita nepremično, dokler traje
petje.)

Jerica.

Ne plakaj, blede reva,
Iz duše globočín!
Na žalost tega dneva
Izgini ti spomín!

Marjetica.

Ne, ne, oh, dušo béga
Neznosna mi zavest:

Na veke dneva tega
Ostane mi bolest!

Jerica.

K Devici v srčni boli
Ozriva se v nebó,
Devico sveto môli
In prôsi jo srčno!

Obé.

Sveta Deva,
Zrì nizzdol!
Tebi reva
Tožim (toži) bol!
Ti ublaži
Mi (ji) vihá, r,
Brani, straži
Me (jo) vsekdar!
Bridko joče
Mi (ji) srcé;
Slušaj vroče
Té prošnje:
Sveta Deva,
Zrì nizzdol!
Tebi reva
Tožim (toži) bol!
Mene, (njo in) njega
Váruj zlega!

(Ko utihne petje, čuje se iz dalje pesem grofova.)

Grof (za prizorom).

Krepkó bi zavrisknil,
Zaúkal na glas
Kot fant, ki k dekletu
Gré svojemu v vás.

Valentin.

Kaj? Čuješ? Brž, stopiva v stran —
Sedaj prihaja —

Ivan.

Dà, Celján!
A jaz

(Hoče se izviti, Valentin ga zadržuje.)

Valentin.

Kaj hočeš? Kaj te moti?
Mirúj, ne hôdi mu naproti!

Ivan.

Ubijem ga na kletem poti!

Valentin.

Mirúj! Ti sam, a tam trijé —
Poskrijva se — tam stopa že.

(Marjetica in Jerica se prikažeta pri oknu.)

Grof (bliže).

Veselo mi v prsih
Utriplje srcé:

Deklè bom najlepše
Pritisnil nasé.

Plačilo obema
Cesarsko podám,
A njo za plačilo
Obdržal bom sam.

Ivan.

Gorjé ti bodi, grof, gorjé!

Marjetica.

O Bog — kaj vidim — tu so že!

(Valentin siloma tira Ivana v skrivišče; Marjetica in Jerica se skrijete; v sobi ugasne luč. Skoro nastopi grof z dvema biričema; vsi opravljeni po fantovski.)

Grof (tiho).

Veselo mi v prsih
Utriplje srcé:
Deklè bom najlepše
Pritisnil nasé!

(Biričema.)

Kaj hodita takó, bedaka,
Kot prav ne vedela bi, kam?
Sram vaju bodi, v dušo sram,
Da senca vaju plaši vsaka!
Hitreje, pravim! Rad bi že

Mladení zrl v očí lepé . . .
 Resnično: ondu njen je dom,
 Kjer ženin skoro vstopil bom,
 Kadàr pokliče romar nas.
 Prelepa noč! Priroda tiha
 Povsodi zgolj ljubezen diha —
 Stražíta zunaj me tačas,
 A ko velim, tedaj odtod
 Hitita sèm.

Biriča.

Dà, prav, gospod!
 (Obstaneta.)

Grof (záse.)

Vse tiho! Kjé li moj birič?
 Vse spí — nikjer ne čutim nič!
 In ona? Kaj, če pesem moja
 Vzbudí mladenko iz pokoja?

(Pôje pod oknom Marjetičinim)

Tebi le se glási
 Spev ljubeči moj!
 Ti najlepša v vási,
 Slušaj me nocój!
 Daj, da te objamem,
 Od ljubezni vnet;
 Daj, da s sabo vzamem
 Rožo vseh deklet!

Rožo te gojiti
 Hočem zvest vrtnár,
 Ljubec veren biti
 Hočem ti vsekdar!

Marjetica (v sobi.)

Sveta Deva!
 Zrì nizzdol!
 Tebi reva
 Tožim bol:
 Mene, njega
 Váruj zlega!

Grof.

Kaj to? Kak glas? Kaj neki móli?
 Pa ne, da bi poslanec moj —
 Ha, dalje! Bodi kakorkoli,
 S seboj odvedem jo nocój!

(Fantje planejo iz skrivišča; Ivan skoči h grofu, zgrabi ga z levo roko za vrat, z desnico mu nastavi nož na prsi. Drugi zalotijo biriča. Hrup. Marjetica, Jerica pri oknu.)

Ivan.

Postoj! Nikamor več od tod,
 Da ti odvajal bi dekleta?
 Ubij te grom!

Grof.

Ha, tolpa kleta,
 Razbojnikov ponočnih rod,

Kaj hočete? Zakaj mi pot
 Ustavljate? Res, jako častno:
 Trije smo mi, hahá, a vas?
 O, teh junakov, ki na nas
 Krdeloma drevé oblastno!

Ivan.

Urh, celjski grof, podàj se nam!
 (Grof se zdrzne, seže po skritem noži, ali
 Ivan mu ga izviije in vrže od sebe.)

Grof.

Ha, kaj, kakó? Poguba vam!
 Dà, grof sem res, in moja moč
 Dovòlj mendà vam vsem je znana —

Ivan.

Kdo pač bi ne poznal Celjana?
 Iz širih grádov, tesnih koč
 Pobegne ráдост in pokòj,
 Ko vánje grajskih hlapcev ròj
 Pridrè na grofovo povelje,
 Da mu zvrší ohole želje!

Grof.

Zató se bój!

Ivan.

Čemú? To noč
 Ne brani vas nobena moč.

Zgrabíte ga, če sam ne gré,
Zvežite grofovske roké.

Grof.

Kaj? Mêni to? Nazaj, na stran!
Jaz, celjski grof, vam ukazujem,
Jaz, ki Zagorju poveljujem,
Grof Urh, hrvaški zemlji ban —

Fantje.

In naš jetnik sedaj!

Valentin.

To noč

Ne brani vas nobena moč.

(Pengar prihaja počasi, trudno iz hiše in stopi
pred grofa. Fantje v polukrogu. Molk.)

Pengar.

Ti, ki o pozni uri,
Ko spí vesoljni svet,
Pred moje hodiš duri,
Ti strah ženâ, deklet,
Od mene si proklet!

Dom skruniš moj pošteni,
Od grešne strásti vnet —
Daj, smrt odloči mêni,
A čuj, kaj dejem spet:
Grof, bodi mi proklet!

(Pengar odhaja; pred hišo se zgrudi na klop, podprè glavo in sedí nepremično. Molk; samó Marjetica ihtí pri oknu. Skoro nató prihití z Jerico k očetu in ga tolaži.)

Grof.

Kaj je dejal, hahá?
Kaj hoče starec tá?
Naj rajši spí domá!

Ivan in fantov zbor.

Ne rógaj se, za Bóga!
Gorjé, kdor kletvi róga
Očetni se takó!
Trepeči od bojazni
Grof, prôsi, da ne kazni
Pravično te nebó!

Grof.

Dovòlj! Prosite rajši sámí,
Da ne prišel bi nikdar dan,
Ko vrne vam to noč Celján!
Gradú zapró vas tesni hrami,
Podzemske ječe, kjer nikdár
Nebeški ne posije žar;
Varújte se!

Fantje.

Grof celjski, z nami!

Grof.

Nikdár !

Ivan.

Zgrabíte ga !

(Fantje ga primejo.)

Naprej !

Grof.

Varúj vas Bog, ko pride čas !

A ti, ki tod veluješ, dej,

Kaj hočeš z mano v nôči tej ?

Ivan.

Kaj hočem ? Poučiti vas,

Da nihče v vás ne sme k dekletom,

Ki branimo jih mi ! Pred svetom

Sramota vaša se razkrij,

Sicèr bodite brez skrbij.

Zapremo vas v globoko klet,

A jutri bode zvedel svet,

Kje celjski grof je bil ujet !

Valentin.

Ujet grof Urh pri nas — hahá,

Kakó novost bo lepa tá !

Grof.

Slušajte, fantje, kar vam dém :

Pogum mi dobro vaš ugaja,

A zdaj pustíte me, naj grem.

Valentin.

Brez nas nikamor s tega kraja!

Ivan.

Ne, grof; kar nič ne bode s tem:
Vi greste z nami —

Grof.

A za vraga!
Kaj takšen vam zapòr pomaga?
Bogato vse vas obdarím;
Dovòlj mi je zlatá in blága,
Da vas takó poplačam ž njim,
Kot knez nobèn, nì kralj nì car
Slug zvestih plačal ni nikdár. —
Kaj ménite? Nu, kaj velíte?

Ivan.

Grof, slábo ni, kar govoríte,
A tak obèt ne mamí nas.
Čemú napósled takšen kras?
Solzé na njem goré prelíte!
Ne, pólja nam dovòlj rodé,
Zlatá dovòlj je v njivah naših,
In sila rók, ki vas držé,
Nam ljubša je od zlátov vaših.

Fantje.

Res je takó.

Grof.

Čast, komur čast!
 Besedam moškim tem se čudim!
 Tak govor, to je prava slast:
 Zlatá vam v izobilji nudim —
 Vi nečete. Spoštujem vas;
 Vedenje to je plemenito
 In vredno, da mu pride čas,
 Ko bode vsakomur očito.
 Zató velím takó gospod:
 Kaj, če s podpisom vas čestitim,
 Prijatelji, uplemenitim?
 Če s plemstvom vaš ponosni rod
 Na vekov vek nocój okitim?

Prvi fant.

Kakó?

Drugi.

Uplemeniti nas?

Tretji.

Grof, moška vaša je beseda!

Prvi.

Za céno to pustimo vas.

Valentin.

Počasi, fantje! To sevéda
 Odkup bi časten bil dovòlj,

In grof bi madež svoj izbrisal,
 Če takšen bi nam list napisal;
 A kdo nam pôrok, da ni zgolj
 Obetanje, da ne prekliče,
 Kar je dejal? Če nam biriče
 Pošljè namesto pisma v vás?

Fantje.

Prav govoriš!

Grof.

A jaz na glas
 In resno vam obèt ponavljam.
 Besedo viteško zastavljam,
 Da plemenit bo rod in dom!
 Dvé zvezdi vam poklonil bom
 Od svojih treh, a vi pazite,
 Da nikdar jih ne zatemnite.

Nekateri fantje.

Čast grofu!

Vsi.

Čast in slava nam!

Grof.

A zdaj me, fantje, izpustite!
 (Izpusté ga.)

Ivan.

Grof, véдите, obetam vam,
 Če nas slepite kakorkoli —

Grof.

Kakó li? Starejšinstvo voli
 Vam jutri, svete Ane dan,
 Načelnika. Ves národ zbran
 Od blizu bode in okoli,
 In pri vólitvi tudi jaz
 Navzočen bom z gospôdo svojo.
 To bode baš ugoden čas,
 Da vse začuje voljo mojo. —
 Vaš rod je hraber bil vsekdár,
 Junaških dedov vaših čini,
 Vsakómur so živo v spomini,
 Njih čet ni strl noben vihá. —
 To, fantje, bodi vzrok jedini,
 Da vas za plemiče priznam.

Ivan.

Dovòlj ta vzrok nam prija sam.

Grof (po kratkem molku).

Plačilo pač drugačno
 Zaslužite zató,
 Da ste nocój zvijačno
 Zalezli me takó.
 A bodi! Radi njé,
 Marjetice lepé,
 Opraščam vam samó.

(Proti Marjetici.)

A ti, ki sama kriva
 Nocojšnje si noči,
 Mladenka ljubezniva,
 Pristopi bliže ti!

(Marjetica se približa boječe; ž njo Jerica in Pengar. Marjetica poklekne pred grofa.)

Marjetica.

Prosèč klečim pred vami tod:
 Bodite milostni, gospod!

Grof.

Vstani, vstani! Kazni
 Moje se ne boj;
 K mêni brez bojazni
 Dvigni pógled svoj!

Glej, srcé mi jasnîl
 Teh očij je žar;
 Morda mi ugasnil
 V njem ne bo nikdár.

Ko na nočni stezi
 V dom se vračam svoj,
 Prvič, zadnjič sezi
 V roko mi nocój!

(Drží jo dolgo za roko; hipno se obrne, da odide.)

Ivan.

Slobodno, grof, domóv hodite,
A jutri svoj obèt zvršite.
Kot hrast, takó je čvrst náš rod,
To pómnite vsekdar, gospod,
Nočí nocojšnje ne zabíte!

(Grof odhaja z biričema; fantje pojó.)

Fantov zbor.

Očetov junaški je meč
Od krvi sovražne bil rdeč;
Ž njo črke náš rod je zarisal,
Listíno si plemstveno spisal.

Karkoli ponosni nam ded
Zapisal je nekdaž besed,
Nikoli jih nismo zabili,
Na veke jih bomo častili.

Globoko nam v prsih živé:
Junaško srcé in roké,
Branitelji vedno resnice,
A nikdar laží in krivice! —

Tretje dejanje.

Odprt prostor na vasi; na sredi lipa, zadaj na vzvišenem prostoru bogato okrašen šotor za grofa in starejšine. Pod lipo v začetku dejanja samó fantje. Iz dalje se čuje zvonjenje.

Ivan.

Zvonove čuj ubrane,
Kakó pojó čez plan;
Slovesno svete Ane
Oznanjajo nam dan.
Sedaj čez plan in goro
Prihajal bode skoro
Pobožni verni rod;
Iz duše bo udane
Praznoval svete Ane,
Svetnice naše, god.

Ivan in fantov zbor.

Zvonove čuj ubrane,
Kakó pojó čez plan,

Slovesno svete Ane
Oznanjajo nam dan!

Valentin.

Dà, res! Vsekdár je lep ta dan,
Ko je od blizu in okoli
V veseli družbi národ zbran.
Noben mi dan ne prija toli,
A ta, kakó mi prija ta,
Pozdravljam res ga od srcá —

Ivan.

A kaj, če ne prinese tega,
Kar upamo?

Valentin.

To me ne béga;
Nasilnik grof je celjski res,
In marsikaj imá na vésti,
Grehote, zlobe in bolesi,
Dovòlj, da kazen bi nebes
Zadela ga; a če priseže
Na svojo čast — dovòlj potem:
Beseda viteška ga veže!
Zató se veseliti smem,
In tudi vi se veselite;
Tovariše vas plemenite
Pozdravljam torej že naprej.
Bog živi plemstvo nam — juhéj!

Ivan.

Vesel si res —

Valentin.

Dà, na vso moč!

Ivan.

A vender bi nocojšnja noč —

Valentin.

Kaj še! Spomin prav nôči tej
Ohránimo vesel. Da nismo
Zalezli grofa srečno toli,
To rečem vam, da bi nikoli
Ne dôšlo nam prelepo pismo.
Hahá, in z grba zvezdi dvé
Podaje nam, češ: za menó,
Prijetelji, odslej ste prvi,
Po rodu prvi in po krvi —
A jaz ne vérujem, kar dé.
To pač je le spomin na njo,
In zvezdi sta — očesi njé,
Dà, njé, Marjetice lepé!

Ivan.

Ne šali se; za take šale
Nobene ne dobodeš hvale.

Valentin.

Kakó si čuden! Kaj takó
Besedo sodil bi ostró!

Saj veš, da plemstvo naše novo
Odtod izvira, da v okó
Marjetici okó njegovo
Preveč je zrlo — káj?

Fantje.

Gotovo!

Prvi fant.

In Valentin celó lepó
Velí o zvezdah!

Drugi.

Res je to!

Tretji.

In v čast Marjetici samó.

Ivan.

Nu dà, a všeč mi ni,
Kadàr se spomnim té noči.
Če kàj, le to me veselí:
Celján navzlic vsi svoji môči
Izkusil je, da ni ponôči
Hoditi v našo vás skrivàj
Po takih potih.

Valentin.

Glej, sedaj
Prav govoriš.

Fantje.

Vsem iz srcá.

Ivan.

Čakájte vender, kaj nam dá
Denašnji dan.

Valentin.

Čestí dovòlj,
Posebno tebi, ki najbòlj
Zaslužiš jo. Glej, starejšín
Zbor naših je bajè jedin,
Takó jedin kot jeden mož,
Da ti načeloval nam boš,
Kadàr utegne se zgoditi,
Da bode nam na vojsko iti.
Volutev ta se, kakor veš,
Zvrší na grofovo povelje,
Kakóve pa so naše želje,
To tudi veš.

Prvi fant.

Verjeti smeš,
Da lépo bode to veselje,
Ko nas povêdeš skozi Celje.

Drugi.

Kakó gospôda bo tačas
Zavidno gledala na nas!

Tretji.

Zavidno in mordà srdito.

Valentin.

Četudi; to ne moti vas —
Bog žívi četo plemenito!

Vsi.

Bog žívi!

Ivan.

Veseli me to,
Da prijalo bi vam takó,
Če starejšín čestitih zbor
Izvolil mene bi za voja —
A zdaj, prijatelji, pozòr,
Dekleta ondu že gredó —

Valentin.

In Pengar in nevesta tvoja!

(Zbor deklet prihaja pojoč, za njimi Pengar
in Marjetica.)

Zbor deklet.

Mladenke tukaj zbrane,
Dvignímo spev glasán!
Prišel je svete Ane
Slovesni lepi dan.
Sedaj čez plan in goro
Prihajal bode skoro
Pobožni, verni rod;
Iz duše bo udane

Praznoval svete Ane,
Svetníce naše, god.

(Pozdravljajo se in si podajejo roké.)

Ivan (Marjetici).

Bledo lice tvoje,
Kalne ti oči —
Reci, dèkle moje,
Kaj li te teži?

Marjetica in *Jerica*.

Ali ti je môči
Vprašati takó?
Oh, spomin té nôči
Žali me (jo) hudó.

Ivan, Jerica, Pengar.

Zabi, kar prebila
Bede si nocój,
Oj, mladenka mila,
Zjásni pógled svoj!

Marjetica (zajedno z Ivanom, Jerico in Pengarjem).

Oh, kakó zabila
Bedo bi nocój?
Oh, kakó zjasnila
Žalni pógled svoj!

Pengar.

Dà, res, zabimo, kar je bilo:
Iz nôči lep se dan rodí,

In solnce znova sije milo,
 Kadàr pobegne mrak noči. —
 Prepričan sem, da lepše dni
 Imeli bomo, če sevéda
 Ostane grof nam mož-beseda;
 Nu, tudi to me ne skrbi.
 Če namreč kdàj na čast priseže,
 Obèt ga takšen vselej veže —

Valentin.

Prav, kakor sem dejal popred!

Fantje.

Veséli takih smo besed!

Pengar.

Zatorej upam, da veselo
 Poroke poslavimo dan;
 Umeje se, da vse krdelo
 Povabljam nanj —

Valentin.

Pozdràv srčán!

Fantje.

Beseda nam ugaja taka!

Pengar.

In tudi druga čast vas čaka,
 Posebno tebe, vrli zèt,
 Ki vedno lep sodrugom vzglèd

Podaješ pravega junaka.
 A tam že starejšine naše
 Prihajajo — tedaj tačas
 Pozdravljeno krdelo vaše!

Ivan.

Pozdravljeni!

Fantje.

Bog živi vas!

(Prihaja šest starejšin; Pengar se jim pridruži, vsi odhajajo proti šotoru. Fantje in dekleta se primejo za roké in pojoč plešejo nastopno)

Kolo.

Kolo pleše četa naša,
 Fantov zbor in zbor deklet,
 Srčna čustva pa razglaša
 Spev iz duše dnà zapét.

Kaj veselje ne kipelo
 Glasno bi na dan takó?
 Saj prelepo in veselo
 Žitje naše je mladó.

Kolo pleše četa naša,
 Fantov zbor in zbor deklet,
 Srčna čustva pa razglaša
 Spev iz duše dnà zapét.

(Začuje se znamenje na rog; grof se približa s spremstvom.)

Grof.

Ne dajte se motiti
Na svete Ane god;
Ta dan se veseliti
Srčno ves mora rod!

Fantje.

Pozdravljeni, gospod,
Grof celjski plemeniti!

Grof.

Rad gledam vas takó;
Kdor dan na dan se trudi,
Naj veseli se tudi,
Da si zvedrí glavó.
Le dalje v lahki ples,
Le pojte čvrsto vmes!

(Čimdalje več uároda prihaja; fantje in dekleta plešejo kolo; grof jih gleda nekaj časa, potem stopi s spremstvom v šotor.)

Kolo.

Žar ljubezni v srci jasne,
Žar mladosti še v očeh —
Pojmo, dokler ne ugasne
Plamen ta v poznejših dneh!

Pleši, pevaj, četa naša;
 Zbor iz duše dnà zapét
 Srečo našo naj razglaša,
 Rádost hvali mladih let!

(Grofov glasník zatrobi pred šotorom na rog.
 Vse ljudstvo se obrne proti šotoru.)

Glasník.

Vam vsem, ki zbrani ste okoli,
 Takó naznanja moj gospod:
 Danès, na svete Ane god,
 Zbor vaših starejšín izvoli
 Načelnika, ki fantov ròj
 Voditi bode mogel v bòj
 In tudi mir domá braniti.
 Načelniku se pokoriti
 Vsakómur je in v vseh stvaréh,
 Tičočih hišnega se reda,
 In prav takó njegà beseda
 Veljati mora v bojnih dneh. —
 Takó naznanja vam ta dan
 Urh, celjski grof in ortenburški,
 Zagorski knez, hrvaški ban,
 Slavonski ban in dalmatinski!

(Glasník znova zatrobi na rog; starejšine stopijo v šotor. Dočim se vrší volitev, stojé nekateri skupaj; Ivan se potihoma razgovarja z Marjetico.)

Nekateri fantje privalé pod lipo sodec vina in pijó,
drugi plešejo z dekleti)

Kolo.

Pleši, pevaj, četa naša;
Zbor iz duše dnà zapét
Srečo našo naj razglaša,
Rádost hvali mladih let!

(Grof in starejšine stopijo iz šotorá; glasník
zatrobi.)

Glasník.

Takó se daje vam na znanje,
Da Ivan Mlinarjev izbran je
Za voja fantovskega roja.

Fantje.

Bog žívi ga!

Vse ljudstvo.

Bog žívi voja!

(Fantje vihté klobuke in se gnetó okolo Ivana.)

Glasník.

Sedaj pred svojega gospoda
Vòj stopi teharskega roda!

(Fantje z Ivanom na čelu stopajo proti šotoru.)

Fantov zbor.

Zastava vihrá,
Orožje žvenkeče;

Na borbo, hurá!
 Sovrag naj spozná
 Krdelo grmeče!

(Ivan se pokloni grofu.)

Grof (začuden).

Ha, ti!

(Po kratkem molku.)

Prisezi mi v rokó
 Udanost trajno in zvestó.

Ivan (mu seže v roko).

Prisegam vam, da branil bom
 V viharji, v miru rod in dom!

Grof (potegne meč in poklekničvéga Ivana
 ž njim trikrat ploskoma udari po plečih).

Ne sluga, nego vitez moj
 Odslej boš v bojih stal z menoj!
 Načelnik ti si četi slavni,
 Pred njo plašán beží sovrág;
 Kot dedje tvoji starodavni
 Ti vódi jo do novih zmag!
 Po konci prapor vselej nôsi,
 Stojèč nezmajno kakor hrast,
 A meč s krvjó sovražno rôsi,
 Če terja tvoja, moja čast.
 Sloboden ti, prost dom s teboj —
 Le vstani, vitez novi moj!

(Viteški sluge prinesó Ivanu viteško opravo, denó mu oklep na prsi, opašejo križasti meč, posadé šlém na glavo, obésijo široki ščit na levo rame in dadé zastavo v roko. Dočim se to vrší, pôje)

Fantov zbor.

Zastava vihrá,
 Orožje žvenkeče;
 Na borbo, hurá!
 Sovrag naj spozná
 Krdelo grmeče!

(Fantje dvignejo Ivana na rame; veselo pozdravljanje zbranega národa.)

Zbor deklet in Marjetica.

Duša tvoja (moja) pije
 Sreče tiho slast,
 Saj i tebi (mêni) sije
 Ljubljénčeva čast!

Vznesena postava —
 Kjé li vitez tak?
 Slava tebi (mêni), slava:
 Tvoj (moj) je ta junák!

Glasnik (zatrobi, potem)

Slušajte vi, ki tù ste zbrani,
 Kaj celjski grof vam še oznani!

Grof.

Kadàr vihár se bojni vname,
 Od vas zvestejših nimam slug.
 Na moj ukaz vi dom in plug
 Zapuščate in posel drug,
 Hitèč na boj junaški záme.
 Zvestobo táko sem ukrenil
 Poplačati denašnji dan;
 Začuj me torej národ zbran:
 Po milosti sem svoji sklenil,
 Urh, celjski grof in ortenburški,
 Zagorski knez, hrvaški ban,
 Slavonski ban in dalmatinski,
 Da vas povzdignem v plemski
 stan!

Od zvezd, ki se na modrem polji
 Ponosno v grbu mi blesté,
 Za grb vam dajem zvezdi dvé,
 A pismo to, po moji volji
 Napisano, takó vam dé:
 Za plemiče jednakorodne
 Priznavam vas od tega dné,
 Priznavam za vse dni prihodnje!

(Znamenje na rog; grof izročí listino Pen-
 garju.)

Vsi.

Celjanu slava!

Nekateri.

Prost naš rod!

Drugi.

In plemenit!

Nekateri.

Vsakdó gospod!

Valentin.

S čestjó nas danes je okitil,

Zató pa tudi bode ščitil

Naš rod vsekdar ga in povsod!

Nekateri.

Dà, vselej!

Drugi.

Kakor i doslej!

Vsi.

Čast grofu!

Nekateri.

Slava nam — juhėj!

(Fantje točijo v kozarce, starejšine dvigajo čaše, ko pôje)

Pengar.

Pôrok sreče naše

Bodi pismo vaše;

Grof, zató i jaz

V starejšín imeni

Zánje hvalim vas.
 Viteška beseda,
 Ki junák jo céní,
 Veže vas odslej;
 Mirno torej gleda
 Nam okó naprej;
 Na blagínjo vašo,
 Grof, dvigujem čašo!

(Trkajo in pijó, nató)

Ivan.

Natočímo v čaše svoje
 Kapelj zlatih še enkrát;
 Z bratom brat naj srčno pôje,
 Brata mi pozdravljaj brat!

Zemlja rodna, zemlja sveta,
 Tebi mi nazdravljamo!
 Tebi v blágost brez trepeta
 Srčno kri zastavljamo.

Zorne naše so mladenke,
 In možjé so ródu čast —
 Žívi, žívi Bog Slovenke,
 Žívi rod in njega last!

Solnčne so planine naše,
 Cvetni logi, senčen gaj —

Kvišku, bratje! V roko čaše:

Živi Bog slovenski raj!

(Trkajo, Ivan stopi k Marjetici in ji napija.)

Grof (Pengarju).

A kar nocojšnji je večer —

Pengar.

Gospod, veselja zdaj je čas,

Obraza tožnega nikjer —

Pozabljeno zbok tega dné

Na veke bodi vse gorjé!

Grof.

Nu, prav takó! Ne motim vas,

Srčno se dalje veselite

In plemstva slavni dan slavite!

Dà, res, kakó krepák je rod,

Ki danes vidim ga povsod,

Kakó li čvrsti so možjé,

Kakó mladenke té lepé!

A kjé načelnik moj, in kjé

Nevesta mila mu? Resnično:

Tam vidim jo, mladenko dično,

In vitez krepki poleg njé,

To ženin njen . . .

(Gleda ju molčé; záse)

O, lep nasmeh

Takóvih usten je rudečih,

In lep ljubezni žar v očeh,
 V veselji sladkem se topečih !
 Nebó se žéninu odpira,
 Ko milo se takó ozira
 Nevesta, nežno dèkle, nanj.
 Kaj takšen pógled zlatih sanj
 Budí, a ne — moj sen umira !

(Glasno.)

Dovòlj tedaj ! Da ne pozabim :
 Kadàr poroke bode god,
 Tedaj pač upam —

Pengar.

Dà, gospod !
 Na té poroke god vas vabim,
 Če namreč s prostimi bi kmeti
 Hoteli v družčini sedeti.

Grof.

Ne pozabite, da ta dan
 Povzdignil sem vas v plemski stan,
 Da torej bodem v društvu vašem
 Kot v plemenitem zboru našem.

Fantje.

Na zdravje plemstvu !

Valentin.

Slava nam !

Fantje.

In slava teharskemu ródu !

Valentin.

A tudi našemu gospodu
Napijmo še —

Fantje.

Grof, slava vam !

Ivan.

Takó tedaj končano
Vse danes je lepó;
Gospod, besedo dano
Zvršili ste zvestó.

Grof.

Kar celjski grof obeta,
Nikdár še zábil ni —

Ivan.

Zahvaljam vas, gospod !
A kaj beseda sveta,
To vemo tudi mi !

Grof.

Dvignite znova čaše,
Slavèč denašnji god ! —
Nezmajno vselej stoj
Krdelo zvesto vaše
Za dom in národ svoj.

Krepkó spev dôni vnet :
Bog žívi rodni svet,
Da širi se in rase
Sedaj in poznih let,
Na večne, večne čase!

Mešani zbor.

Krepkó spev dôni vnet :
Bog žívi rodni svet,
Da širi se in rase
Sedaj in poznih let,
Na večne, večne čase! —

